

Årsberetning 2020

Referat af årsmøde i Historisk Samfund for Sønderjylland lørdag den 4. september 2021 i Højer

Grundet corona-epidemien kunne årsmødet 2021 først holdes lørdag den 4. september på Højer Design Efterskole. Cirka 45 medlemmer deltog. Årsmødet indledtes med et spændende foredrag af museumsinspektør Mikkel Leth Jespersen om sønderjysk søfarts historie. Efter kaffebordet og fortælling om efterskolen ved forstander Kirsten B. Hansen var der generalforsamling. Formanden for Tønder kreds, Jens Møller, valgtes til dirigent. Han konstaterede, at generalforsamlingen var beslutningsdygtig og gav ordet til formanden, Hans Schultz Hansen, der aflagde følgende beretning:

Historisk Samfunds virke i 2020 skulle have stået i genforeningsjubilæets tegn, men året har uundgåeligt nok så meget været påvirket af coronakrisen. Det gælder først og fremmest på arrangementssiden, hvor aflysning fulgte på aflysning, mens udgivelsen af tidsskrifter og bøger har været stort set upåvirket.

Før nedlukningen den 13. marts 2020 nåede vi at gennemføre fire arrangementer i relation til genforeningsjubilæet. Vi afholdt en foredragsaften om afstemningsplakater og -kamp i Toftlund, afstemningsfest på Folkehjem i samarbejde med andre foreninger og vores egen "valgften" på Sønderborg Slot. Det var tre vellykkede arrangementer, hvor de to sidste opnåede maksimal tilslutning med henholdsvis 420 og 250 deltagere. Ved afstemningsfesten var regionsrådsformand Stephanie Lose hovedtaler, mens Hans Schultz Hansen ridsede begivenhederne i 1920 op og Opera på Grænsen underholdt med udtog af operaen *Grænsemageren* om H.P. Hanssen. Ved valgftenen fungerede Kristian Pallesen som vært, mens Carsten Porskrog Rasmussen, René Rasmussen og Merete Bo Thomsen agerede eksperter, der kommenterede afstemningsresultaterne i 1. og 2. zone. I sædvanligt godt samarbejde med Idrætshøjskolen i Sønderborg medvirkede foreningen i uge 6 ved et fuldtegnat historiekursus om Genforeningen.

Før nedlukningen nåede vi endvidere at holde generalforsamling i Sønderborg kreds. Kredsen har desuden medvirket til planlægningen af Sønderborg Kommunes genforeningssatsning "Spejlinger".

Fire bogudgivelser

Vi nåede endelig på selve afstemningsdagen at få udgivet Hans Schultz Hansens bog: *Genforeningens arkitekt: H.P. Hanssen 1914-1936*. Den er andet og sidste bind i forfatterens H.P. Hanssen-biografi, hvis første bind udkom i 2018 under titlen *De danske sønderjydere førstemand: H.P. Hanssen 1862-1914*. I den nye bog skildres rigsdagsmandens virke for sine sønderjyske landsmænd under Første Verdenskrig. Dernæst følges hans kamp for en rimelig løsning af grænseproblemet i årene 1918-20 med front dels mod tyske kredse, der modsatte sig en afståelse af Nordslesvig, dels mod Dannevirkefolk og Flensborgfolk, der ville have større områder med tysk flertal med til Danmark. H.P. Hanssens grænsepolitik sejrede og lagde grunden til den senere udsoning mellem dansk- og tysksindede slesvigere, men det kostede ham dyrt. Han blev afskediget som minister for sønderjyske anliggender i den danske regering og måtte tåle tilsidesættelser, da Genforeningen skulle fejres i sommeren 1920. De første år af 1920'erne blev et antiklimaks for ham. Som nationalpolitiker trivedes han ikke med

partipolitikken, men fik sin tid igen, da det tyske mindretal iværksatte en offensiv i midten af 1920'erne og især efter, at nazistiske spidser i Slesvig-Holsten krævede grænsen flyttet i 1933. Bogen blev ligesom den første udgivet i et godt samarbejde med Sprogforeningen. Trykningen blev finansieret af de samme fonde som det første bind.

Under nedlukningen og i tiden derefter kunne adskillige aktiviteter gennemføres helt eller overvejende upåvirket. På bogfronten var det først udgivelsen af *Over grænser. Festskrift til Hans Schultz Hansen*, der forelå til dennes 60-årsdag den 26. juni og blev overrakt til fødselaren af redaktørerne Peter Fransen, Jørgen Mikkelsen og Leif Hansen Nielsen samt Historisk Samfunds næstformand Lars N. Henningsen. På grund af coronarestriktionerne måtte det ske i en lille kreds på Rigsarkivet i Aabenraa. Det kunne ikke ødelægge glæden hos modtageren, men initiativet havde fortjent en større ramme for festligheden. Festskriftet rummer bidrag fra 23 forskere fra arkiver, biblioteker, museer og universiteter nord og syd for grænsen, der behandler emner fra sønderjysk og slesvig-holstensk historie. Det vil føre for vidt at nævne alle her. Kronologisk spænder de fra 1500-tallet til efterkrigstiden. Tre bidrag har fokus på grænsedragningen i 1920, og de fleste af de andre artikler omhandler også de dansk-tyske modsætninger; to behandler det dansk-tyske arkivsamarbejde og forskningsstyringen i Rigsarkivet. Som andre festskrifter rummer dette ud over hyldesten til modtageren en tabula gratulatoria og en bibliografi over modtagerens videnskabelige produktion. Festskriftet blev udgivet i samarbejde med Rigsarkivet med tilskud fra udgiverne og Den Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse og H.P. Hanssens Mindefond.

I sensommeren udkom Mogens Jensens bog om *Zeppelinbasen ved Tønder*, redigeret af René Rasmussen og Martin Bo Nørregård. Bogen handler om luftskibene og deres base umiddelbart nord for Tønder i årene 1914 til 1918. Forfatteren skildrer basens opgave og tilblivelse, luftskibene og deres operationer, livet for luftskibsbesætningerne og jordpersonellet, det britiske flyangreb på basen, hvor luftskibene blev ødelagt, og de levn fra basen, som endnu er bevaret. Bogen opnåede et stort salg, og et nyt oplag måtte trykkes. Udgivelsen blev støttet af Den flyvehistoriske Fond og Ellehammerfonden.

Mens disse tre bøger udkom i skriftrækken, blev Henrik Becker-Christensens erindringer *Diplomat i grænselandet* udgivet i vores serie med sønderjyske levnedsløb. De handler om forfatterens tid som dansk generalkonsul i Flensborg i årene 1998-2017. Der er kapitler om de nære kontakter til landsdelens danske mindretal, den politiske udvikling og de bilaterale kontakter til den slesvig-holstenske landsregering. Det gennemgående tema er arbejdet for at gavne det nationale klima og den dansk-tyske mindretalsordning. Noget af det sidste, danskere og tyskere fandt sammen om, var markeringen af de nationale mindedage og placeringen af nationale monumenter. Men også på skoleområdet opstod der modsætninger, da landsregeringen beskar tilskuddet til de danske skoler i Sydslesvig, og der var uenighed om SSW's fritagelse for 5 %-spærregænsen. Alt dette satte generalkonsulen i arbejde, og det samme gjorde flygtningekrisen, grænsekontrollen, infrastrukturen og meget andet. Erindringerne er en vigtig brik til grænselandets nyeste historie. De blev udgivet med tilskud fra Dansk Kultursamfund af 1910, H.P. Hanssens Mindefond, Oberst H. Parkovs Mondefond, Sydbank Fonden, Vicepolitimester Per Thaulows og Hustru Eva Agnete Thaulow's, født Kihlstrøm, Fond og Velux Fonden. Desværre forhindrede det nye coronaudbrud i efteråret, at udgivelsen kunne festligholdes og bogen markedsføres, således som vi planlagde, og som forfatteren fortjente det.

Det er meget fornemt, at vores forening har kunnet udgive hele fire bøger i år. Det har krævet en stor indsats af forfattere og redaktører, men ikke mindre af vores salgsteams – såvel det udgående som kontoret.

Foreningen har desuden videreført arbejdet med *Sønderjysk søfarts historie*. Ved årsskiftet forelå alle fem bidrag, der alle var godkendt af vores grundige fagfællebedømmer, arbejdet med illustreringen var godt i gang, og Hans-Ole Mørk langt henne i udarbejdelsen af registrene. Et stort tilskud fra Lauritz og Augusta Dahls Mindelegat under opløsning har været en afgørende hjælp i slutfasen. Værket udkom den 31. august 2021.

Sønderjysk Månedsskrift og Sønderjyske Årbøger

Sønderjysk Månedsskrift udkom med en forsinkelse på et enkelt nummer, men har ellers fulgt planen med tilhørende udsendelse af indstik med information om vore aktiviteter og medlemstilbud. Vort udmærkede samarbejde med Aabenraa-spejderne om klargøring til forsendelse har en væsentlig andel heri. Der har været temaartikler i hvert nummer i relation til genforeningsjubilæet foruden grænselandskronikker og bogomtaler og artikler med andet stof. Lisette Juhl Hansen var hovedredaktør ved de første numre, men blev i foråret under sin barselsorlov afløst af René Rasmussen. Elsemarie Dam-Jensen og Lennart S. Madsen udgør fortsat resten af redaktionen. Månedsskriftet har som tidligere år modtaget tilskud fra Kulturministeriets bladpulje, Den sønderjyske Kulturaftale, Alving Fonden, Traugott Møllers Fond og Dansk Kultursamfund af 1910.

Sønderjyske Årbøger var ligeledes præget af genforeningsjubilæet, der på forskellig vis er et tema i syv ud af i alt ni artikler og otte anmeldelser. Årbogen rummer følgende artikler: *Mads Mikkel Tørsleff*: Hvor er de i dag? De gamle, sønderjyske frugtsorter; *Johannes Brix*: Medicinalinspektøren – et nyt embede i hertugdømmet Slesvig 1853 til 1864; *Karina Lykke Grand og Thor J. Mednick*: Danskhedens skiftende konturer (om maleren Agnes Slott-Møller og kunstnergaven til Sønderjylland); *Klaus Tolstrup Petersen*: Nødpenge fra afstemningstiden i Slesvig 1919-1921 – propaganda eller pengemaskine? *Hans Schultz Hansen*: Da grænsen blev trukket (om mødet på Folkehjem i november 1918 ud fra nye kilder); *Drude Terkildsen Bill*: På vej mod en national selvforståelse (om budskaber i den nationale agitation); *Mogens Rostgaard Nissen*: Kampen om Flensborg; *Martin Corfix*: ”Der skal lægges megen vægt på dansk musik” (om militærorkestrene i foråret 1920) samt *Merete Bo Thomsen*: Hvordan skaber man et nationalt mindretal? Årbogen indeholdt desuden anmeldelser og beretninger og blev præsenteret den 2. december på Folkehjem. Den var redigeret af Mariann Kristensen, Mogens Rostgaard Nissen, Klaus Tolstrup Petersen, Merete Bo Thomsen og Mads Mikkel Tørsleff.

Kommunikation, strategi og generalforsamlinger

På kommunikationssiden har hjemmeside og Facebookprofil under coronakrisen fået øget betydning som vigtige veje for at få helt aktuel information til medlemmerne. Sekretariatet har dertil udnyttet de stille perioder til at opruste på de elektroniske nyhedsbreve, så vi nu er nået op på 1200 modtagere, hvilket er over halvdelen af medlemsskaren. Der vil i den kommende tid blive lagt vægt på hyppigere udsendelse af nyhedsbreve.

Arbejdet med en ny strategi for Historisk Samfund blev også videreført på trods af nedlukningen. Der er holdt tre møder i udvalget bestående af Lars Erik Bethge, Margrethe Iversen, Lisette Juhl Hansen Arne F. Jørgensen, Mikkel Leth Jespersen og René Rasmussen. Udvalget fremlagde sine foreløbige tanker på styrelsesmødet i november og arbejder videre frem mod en skriftlig rapport i 2021.

Atter andre aktiviteter er gennemført, men under større påvirkning af coronasituationen. De fire andre kredse fik med forsinkelse gennemført deres generalforsamlinger i september måned, om end med mere beskeden tilslutning end normalt. Det skal særlig fremhæves, at Haderslev kreds fik rekonstrueret bestyrelsen med Sv.-E. Ravn som ny formand efter den varigt sygdomsramte Karl Erik Olesen, og Gunnar Fink og Inge Rogat Møller blev også nyvalgt, så kredsbestyrelsen nu for første gang i adskillige år er fuldtallig.

Aabenraa kreds nåede en byvandring sammen med Byhistorisk Forening den 15. og 16. juni: ”I H.P. Hanssens fodspor” med Lars N. Henningsen. Det planlagte møde med de lokalhistoriske arkiver og foreninger er udskudt til oktober 2021 i Tinglev. Sønderborg kreds har derimod måttet opleve, at de lokalhistoriske arkiver ikke længere vil være med til dette fællesmøde, der angiveligt lapper over i forhold til det kommunale arkivsamvirke.

Hovedforeningen måtte ligeledes gennemføre sit årsmøde med forsinkelse. Det fandt sted den 3. oktober 2020 på Folkehjem med Henrik Becker-Christensen som foredragsholder med samme emne som ovennævnte bog. Vores vedtægtstilpasning til hvidvasklovgivningens krav blev gennemført, og vi opererer nu formelt med en bestyrelse, bestående af formand, næstformand, kasserer og sekretær. Der var genvalg til de styrelsesmedlemmer og revisorer, som var på valg, og Lisette Juhl Hansen blev nyvalgt til styrelsen. Der var ca. 50 deltagere i årsmødet, hvilket også er under normalen.

Aflysninger

Bogsalget har også været påvirket af coronakrisen, da mange salgsmuligheder glippede som følge af aflyste arrangementer, men ikke desto mindre nåede vi op over sidste års høje niveau. Det skete ikke mindst takket være de mange nye udgivelser, men bestemt også på grund af salgsteamets store indsats og et løfte om gratis forsendelse i årets sidste måneder. Salget via nettet (hjemmeside og email) har således også hos os været i markant vækst under nedlukningen.

Flere aktiviteter måtte helt opgives eller udskydes. Historiske Dage 2020 blev aflyst, og den store historiemesse genoptages næppe før i 2022. Det er ekstra ærgerligt, fordi timingen med genforeningsjubilæet dermed går tabt. Det er også med stor beklagelse, at markeringen af afstemningen i anden zone den 14. marts, som var berammet til at finde sted på selve dagen i Borgerforeningen i Flensborg, måtte aflyses. En historisk mærkedag kan være vanskelig at genskabe, men det vil ikke desto mindre blive forsøgt. Det samme gælder den aflyste filmaften om Genforeningen, som skulle have fundet sted på Flensborghus. Også vore udflugter til Rostock og Ejdersted måtte aflyses, men gennemførtes i 2021.

I efteråret havde vi lagt en omfattende plan for præsentation af Henrik Becker-Christensens erindringer med pressemøde og to foredragsmøder i Jaruplund og Flensborg samt nord for grænsen på Tørring Mølle og i Løgumkloster. Sønderborg kreds var også på trapperne med en aftale, mens Aabenraa gik sammen med Byhistorisk Forening om et arrangement i januar. Presset af den tilspidsede coronasituation valgte vi imidlertid at aflyse alle arrangementer i resten af 2020 og i de første måneder af 2021. Det ramte også Haderslevs arrangement med Poul-Erik Thomsen. Det har også uden pressemødet heldigvis været muligt at opnå en betydelig presseomtale af *Diplomat i grænselandet*, og vi har fået god hjælp til markedsføringen fra Sydslesvigsk Forening og andre danske organisationer syd for grænsen, men vi savner salgsmuligheden ved sammenkomsterne.

Tak og udblik

Historisk Samfund for Sønderjylland skylder som de foregående år Museum Sønderjylland - Institut for Sønderjysk Lokalhistorie en stor tak for assistancen til vores sekretariat. Men først og fremmest har vore mange frivillige igen lagt et stort arbejde i foreningens daglige drift, salg og kommunikation – Mogens Asmund, Finn Bach, Maria Erbs, Arne F. Jørgensen, Randi Nielsen, Poul Müller Olsen, Kristian Pallesen, Mette Pilgaard, Henrik Posselt og Dorrit Aarøe.

I Historisk Samfund kan vi trods de trølse aflysninger af arrangementer og udflugter overordnet se tilbage på 2020 med tilfredshed. Vi har udnyttet de muligheder, der var, og formået at tilpasse os til situationen, så vi også organisatorisk er opdateret og klar til, at situationen fra andet halvår af 2021 må være en anden og bedre. Med 1950 medlemmer - stort set uændret i forhold til sidste års medlemstal - står vi godt rustet.

Vi må da i gang med at planlægge vort 100-årsjubilæum i december 2022. Foreløbig er det hensigten at markere jubilæet med udgivelsen af en kortfattet Sønderjyllandshistorie beregnet for et bredt, dansk publikum.

Formandens beretning blev enstemmig godkendt af forsamlingen. Det samme gjorde kassererens beretning, der viste et overskud på 254.642 kr. Kontingentet for 2022 blev uændret fastsat til 325 kr. (225 kr. alene med årbogen og 275 kr. for abonnement på månedsskriftet). Der var ikke indkommet forslag til generalforsamlingen. Mikkel Leth Jespersen, Lennart S. Madsen, Mogens Rostgaard Nissen, Anne Marie Overgaard, René Rasmussen og Mette Pilgaard blev genvalgt til styrelsen. Olaf Krag og Jørn Andersen genvalgtes som revisorer. Det vedtoges at sende en hilsen til Grænseforeningens 100 års jubilæum.

Hans Schultz Hansen